

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่: พัฒนาการ รูปแบบการจัดการ และศักยภาพในการพัฒนาที่ยั่งยืน	
ชื่อผู้เขียน	นายนครินทร์ ชัยแก้ว	
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต	สาขาวิชาภูมิศาสตร์	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	อ. ดร. ชูศักดิ์ วิทยาภักดิ์ รศ. ดร. เสน่ห์ ญาณสาร อ. จิระ ประังเขียว	ประธานกรรมการ กรรมการ กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นทางด้านพัฒนาการ รูปแบบการจัดการ และศักยภาพในการพัฒนาที่ยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ และ 3) เพื่อศึกษาถึงศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ วิธีการศึกษาใช้การวิจัยเอกสาร และการวิจัยภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ หน่วยงานรวมถึงบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรท่องเที่ยว ทั้งหน่วยงานจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการสังเกตการณ์งานจัดการของบริษัทท่องเที่ยวในเส้นทางทัวร์ป่าในพื้นที่ศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ นั้นมีการพัฒนาอยู่ในระยะเริ่มต้น โดยสามารถแบ่งพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ออกเป็น 2 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงก่อนเกิดแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปี พ.ศ. 2520 – 2536 ที่

หน่วยงานจากทางภาครัฐเริ่มเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม รวมถึงการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น และช่วงเริ่มส่งเสริมและพัฒนาแนวความคิด ปี พ.ศ. 2536 – 2544 ที่แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเริ่มได้รับความสนใจทั้งจากทางภาครัฐและเอกชน นำมาปฏิบัติใช้ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม โดยรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่พบในพื้นที่จะมีอยู่ 2 รูปแบบหลักๆ คือ 1) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นการสร้างตลาดการท่องเที่ยว หรือการท่องเที่ยวทัวร์ป่า และ 2) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นการนำเสนอธรรมชาติควบคู่ไปกับการให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นการสร้างตลาดการท่องเที่ยวนั้น อีกนัยหนึ่งก็คือรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวประเภททัวร์ป่าที่เป็นรูปแบบเก่าแก่ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่พบเป็นส่วนใหญ่ของพื้นที่ศึกษาในปัจจุบัน ส่วนรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นการนำเสนอธรรมชาติควบคู่ไปกับการให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินั้น เป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่ได้มีการพยายามปรับเปลี่ยนลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภททัวร์ป่าที่มีอยู่มาเสริมหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามาใช้บรรจุเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนำเที่ยวเพื่อเป็นจุดขายในการดึงดูดกลุ่มลูกค้าที่สนใจเฉพาะด้าน

สำหรับการศึกษาศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่โดยใช้เทคนิควิธีการสารสนเทศภูมิศาสตร์ ร่วมกับการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการแยกพิจารณาศักยภาพออกเป็น 2 ระดับ คือ ศักยภาพในระดับพื้นที่ศึกษา และศักยภาพในระดับโครงสร้างของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวก่อนที่จะนำศักยภาพทั้ง 2 ระดับนี้มาประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับภาพรวม พบว่าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีขนาดพื้นที่ 236.45 ตร.กม หรือคิดเป็น ร้อยละ 7.05 ของพื้นที่ศึกษาทั้งหมดซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีสถานภาพเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ได้แก่พื้นที่หน่วยพิทักษ์น้ำตกแม่ปาน (แม่แจ่ม) ที่อยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ และพื้นที่โครงการหลวงบ้านวัดจันทร์ที่อยู่ในความดูแลของมูลนิธิโครงการหลวง และองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลางสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีขนาดพื้นที่ 981.25 ตร.กม หรือร้อยละ 29.27 ของพื้นที่ศึกษาทั้งหมด โดยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ กระจายอยู่ในบริเวณตำบลช่างเคิ่ง และตำบลท่าผา ส่วนพื้นที่ที่เหลือจะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีขนาดพื้นที่เท่ากับ 2,134.68 ตร.กม หรือ ร้อยละ 63.68 ของพื้นที่ศึกษาทั้งหมด โดยกระจายอยู่ทั่วไปภายในขอบเขตของอำเภอแม่แจ่ม

Thesis Title	Ecotourism in Amphoe Mae Chaem, Changwat Chiang Mai: Development, Management Patterns, and Potential for Sustainable Development	
Author	Mr. Nakarin Chaikaew	
M.S.	Geography	
Examining Committee	Lect. Dr. Chuskk Wittayapak	Chairperson
	Assoc. Prof. Dr. Sanay Yarnasarn	Member
	Lect. Chira Prangkio	Member

ABSTRACT

The purposes of this research are to examine the development of ecotourism in Mae Chaem District, Chiang Mai Province, to investigate the pattern of ecotourism management in Mae Chaem District, Chiang Mai Province, and to assess the capacity of ecotourism development in Mae Chaem District, Chiang Mai Province. The methods of this research are documentary research and field research which researcher interviewed the key informants, consisted of members of government organizations, non – government Organizations (NGOs) who were involved with tourism, local people, and the tourism companies in the study area. In addition, the participatory observation was used in this research in order to observe the management of traveling agencies who operated trekking routes in the study area.

The result of the study revealed that the ecotourism in Mae Chaem District, Chiang Mai Province was still in the early development stage which could be divided into 2 periods. The first

period was the pre-conception of ecotourism during 1977-1993. The Government agencies initially started and played a leading role in Mae Chaem District development including tourism which started affecting community livelihood. The second period marked by the introduction of ecotourism concept, which was during 1993-2001. The government and private sectors were interested in ecotourism and applied it in Mae Chaem District. There were 2 main patterns of ecotourism management found in Mae Chaem District. The first one was the ecotourism management that emphasized the expansion of tourism market, the trekking in particular. The second one was the ecotourism management that emphasized the promotion of nature conservation and also provide the knowledge on conservation of natural resources. Most of tourism agencies adopted ecotourism management that focused on commercialization of ecotourism. It was still an old style of ecotourism slightly modified from trekking tour in the past. The second pattern of ecotourism management, with emphasis on promotion of nature conservation and also educate the tourists on natural preservation, was found less than the first one. This type of ecotourism has attempted to change from the old style trekking to advocate the nature-oriented packages to attract the customers.

The study on potential of ecotourism development in Mae Chaem district using the technique of geographic information systems aimed to evaluate the potential area for ecotourism development. The potential was considered in 2 levels, the spatial and structural levels. Then the two levels were combined to evaluate the overall potential of ecotourism in Mae Chaem District. It was found that the area with high potential was 236.45 square kilometers or 7.0 percent of the study area. Most of these areas are protected area. They are Mae Pan Waterfalls (Mae Chaem) under jurisdiction of Doi Inthanon National Park, Royal Project in Ban Wat Chan which is under The Royal Project Foundation and Forestry Industry Organization, Chiang Mai Province. The areas with average potential in ecotourism development covered 981.25 square kilometers or 29.27 percent of the study area. These are cultural and historical sites located in Chang Koeng and Ta Pha Sub-Districts. The area with low potential in developing ecotourism was 2,134.68 square kilometers or 63.68 percent of study area. They are scattering in many location in Mae Chaem District.